

## דברי הספד

# מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר שליט"א

לפני מטתו של הרבנית הצדיקת ע"ה - מחברתו הטהורה של מרן הגה"ק בעל ברך משה זי"ע  
יום ב' פרשת מטות כ"ג תמוז שנת תש"ע לפ"ק - בחצר ביהמ"ד הגדול בקרית יואל

רשיז"ל כתב, פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. וי"ל הרמז בזה על פי מה ששנינו במשנה (אבות פ"ב מ"א) וכל מעשיך בספר נכתבים, וכן מפורש בנבואה (מלאכי ג טז) ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו. והיינו בא הכתוב"ב, רומז לכל המעשים טובים של האדם אשר המה כתובים בספר זכרון בשמים ממעל, ויחסו אחר אהרן, שהכל הוא בכח החינוך שקיבלו מאבותיהם.

והן הן הדברים הנאמרים על אמי מורתי ע"ה הכ"מ, עליה יש להמליץ הלשון בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, שנתגדלה בבית אביה הוא זקני הגה"ק (רבי אהרן ט"ב) האב"ד וואלאווא זללה"ה, שהיה איש צדיק תלמיד חכם וירא שמים מרבים, ובדרך זה אשר ראתה בבית הוריה הקדושים, ככה גידלה וחינכה את צאצאיה, לה נאה ולה יאה ליחסה אחר אהרן, שהיתה נצר מטע בית קדוש הלזה, נכדת ק"ז הייטב לב זללה"ה וק"ז הישמח משה זללה"ה, ושאר צדיקים קדושי עליונים, וכל הילוכה והתנהגותה היתה לתפארת אבותיה.

\*

כתיב (משלי לא ל) אשה יראת ה' היא תתהלל, ולכאורה לפי דקדוק הלשון היה ראוי לומר אשה יראה את ה', כשם שנאמר באיש (תהלים קיב א) אשרי איש ירא את ה', ומה הלשון אומרת יראת ה'.

אך י"ל הכוונה בזה, כי בשעה שרואים בית יהודי אשר יראת ה' חופף עליו כל היום, הרי זה בכח עבודת האם אשר בתמימותה וביראתה גידלה צאצאיה ביראת ה' טהורה, וזה שאמר הכתוב, אשה יראת ה' היא תתהלל, כי האשה היא תתהלל על יראת ה' החופף על ביתה, כי היא השרישה בבניה ובבנותיה יראת ה' טהורה עומדת לעד.

ובזה יש לפרש דברי רשיז"ל בפסוק כי מראש צורים אראנו, אני מסתכל בראשית"ן, רומז על יראת שמים, על דרך הכתוב (תהלים קיא י) ראשית חכמה יראת ה', ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים על ידי אבות ואמהות, כי האבות והאמהות השרישו יראת שמים בבניהם אחריהם, ועל ידי זה הם מיוסדים וחזקים בתורה ובמצוות, כאמרם (אבות פ"ג מ"ט) כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת.

\*

עוד ירמוז דברי רשיז"ל אני מסתכל בראשית"ן, הן שנות הנעורים ראשית שנותיו של אדם, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וכגבעות הללו על ידי אבות ואמהות, שעל ידי שניהם זוכה בימי נערותו להתחנך לתורה ויר"ש, ובזה הם מיוסדים וחזקים גם בימי הזקנה. וכדמצינו בגמרא (חולין כד:) אמר רבי חנינא חמין ושמן שסכנתי אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי. וי"ל בביאור הדברים, שמ"ן רומז על התורה הקדושה (קה"ר פ"ט ס"ח), וחמין רומז על החמימות

חכמינו ז"ל במס' מכות (דף ז:) דרשו בפסוק ונשל הברזל מן העץ, רבי סבר יש אם למסורת, ורבנן סברי יש אם למקרא, וכן מצינו בכמה מקומות בש"ס (סוכה ו: קידושין יח: ועוד). וראוי להתבונן בלשון חכמים וחיזוקם דנקטו לשון אם על בנים, יש א"ם למסורת יש א"ם למקרא. (ועיין בשל"ה הקדוש תושבע"פ כלל בנין אב).

ונקדים מה דאיתא בזה"ק (פינחס דף ריג.) פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, רבי אלעזר פתח ואמר (משלי א ח) שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן.

וי"ל הרמז בזה דהנה בפ' בלק כתב רשיז"ל (במדבר כג ט) כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו, אני מסתכל בראשיתן ובתחלת שרשיהן ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וכגבעות הללו על ידי אבות ואמהות. וי"ל הכוונה כי בני ישראל מתגדלים ומתחנכים בדרכי התורה והיראה, בכח האבות ובכח האמהות גם יחד, כי שניהם שותפים בחינוך הבנים.

והנה בפסוק פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, כתב רשיז"ל שבא הכתוב ויחסו אחר אהרן, ללמדינו שזכה פינחס לכל מדריגותיו הנשגבות בכח החינוך שקיבל מאביו אלעזר ואבי אהרן הכהן, ולזה הסמיך הזהיר הקדוש את הפסוק שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן, להשמיענו אשר גם אמו של פינחס יש לה חלק כחלק במדריגותיו של פינחס, פינחס האט געהאט א הייליגען טאטן, און האט געהאט א הייליגע מאמע, ומכח מוסר אביך ותורת אמן גם שניהם עלה ונתעלה במעלות הקדושה.

וכדברים האלו נאמר אף אנו, שמע בני מוסר אביך, בכל עת תמיד נזכור מוסר אבינו כ"ק אבא מארי זללה"ה, אשר לימד אותנו מנעורינו, אבל בו בזמן ואל תטוש תורת אמן, לעולם לא נשכח תורת אמינו עליה השלום הריני כפרת משכבה, אשר גידלה וחינכה אותנו בדרכי היראה עם המסורה הקדושה שקיבלה מאבותיה הקדושים מדור דור.

ועל זה רמזו חז"ל במליצת לשונם יש א"ם למסורת, כי המסורה הקדושה מאבותינו הקדושים יש לה קיום והמשכה על ידי תורת אמן, היא האם המחנכת את בניה בדרכי טובים וישרים כאשר קיבלה במסורה מאבותיה.

וזהו גם כן הרמז במאמרם יש א"ם למקרא, דאיתא בגמרא (ברכות יז.) נשים במאי זכיין באקרוי בנייהו לבי כנישתא ובאתנווי גברייהו בי רבנן, ובכן מה שהאב והבנים זוכים לישב באהלה של תורה ולעסוק במקרא ובמשנה, הוא בכח האם העומדת לימינם לעזרם ולסעדם שיוכלו לעסוק בתורה.

\*

והתלהבות לדברים שבקדושה, אלו הדברים אשר סכתה והשרישה בי אמי בילדותי, הן עמדו לי בזקנותי ללכת בדרכי ישראל.

הנה כי כן נאמר על אמי מורתי ע"ה הכ"מ, אשר כל רואיה הכירוה בתמימותה ויראתה וצניעותה עד להפליא, ומעודה השרישה בבניה ובבנותיה אמונה פשוטה ויראת ה', כמה נחלי דמעות שפכה כמים בכל ערב שבת קודש בעת הדלקת הנרות, מה נורא היה המחזה מדי שנה בשנה בערב יום הקדוש לעת ערב, כאשר נכנסו כל הבנים להתברך מפי אבינו הגה"ק זללה"ה, ואמינו ע"ה עמדה ובכתה מאין הפוגות והורידה כנחל דמעה בבכיות נוראות.

וכמו כן תפלתה מדי יום ביומו, ואמירת תהלים שלה, הזהירות במצוות בפרט בפרוס חג הפסח, וכן מדת הצדקה וחסד אשר פעלה ועשתה למען הכלל והפרט, הן לטובת המוסדות והן לטובת עניים הגונים.

\*

עוד יש לרמז בדברי רשיז"ל אני מסתכל בראשית"ן, היינו מדות טובות שהן ראשית ללימוד התורה, כמו שאמרו חז"ל (ויק"ר פ"ט ס"ג) דרך ארץ קדמה לתורה. ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וכגבעות הללו על ידי אבות ואמהות, כי בניהם אחריהם יתדבקו במדותיהן הטובות. ובדבר זה נתעטרה אמינו ע"ה במדות טובות ויקרות, כל ימיה התהלכה בהנהגה של צניעות ונהגה של פשטות, בדרך נשים צדקניות מדור דור.

ובדרך זה יתבאר גם הא דאיתא במדרש (שהש"ר פ"א סס"ב) על הפסוק (שיר השירים א טו) הנך יפה רעיתי הנך יפה, הנך יפה בעולם הזה והנך יפה בעולם הבא. הכוונה כי המעשים הטובים והנאים אשר פעלה בעולם הזה, יש להם קיום והמשכה גם בהיותה בעולם הבא, בזה שבניה ובני בניה הולכים בדרכיה הטובים.

ובכן בעת שאנו עומדים בפני מטתה הטהורה של אמינו ע"ה, ואנו אומרים בכל לבב, הנך יפה בעולם הזה, כל מעשיך הטובות אשר עשית בעולם הזה, הנך יפה בעולם הבא, הן המה יהיו לנגד עינינו תמיד גם בהיותך בעולם הבא, יש א"ם למסורת, המסורה הקדושה אשר לימדה אותנו בעולם הזה, נמסור לבנינו ולבני בנינו עד עולם, דמותה אצילותה ומדותיה הטובות לא ימושו מנגד עינינו, ומעשיה הטובים והנאים נזכור לעולמי עד.

\*

עוד יש לרמז על פי דברי מרן החתם סופר ז"ל כאשר הספיד את אשתו הרבנית שהיתה בתו של האי גאון וצדיק רבי עקיבא איגר ז"ל, (ונדפס בדרשות חתם סופר דף שפו:) פתח עליה בפסוק (משלי לא י) אשת חיל מי ימצא, ולכאורה היל"ל אשת חילה, אך אשת הוא דבוק, אשה של חיל, שגידלה בניה לתלמוד תורה, והגינה על בעלה להעמיד תלמידים הרבה, ולהנהיג קהלות ישראל, עכ"ד.

וזה נרמז בדברי רשיז"ל אני מסתכל בראשית"ן, כי התורה הקדושה נקראת ראשית (ב"ר פ"א ס"א), כאשר אנו מסתכלין בתורה אשר למד

אבא מארי זללה"ה כל ימי חייו יומם ולילה, וכאשר אנו מסתכלין בתורה אשר הרביץ לאלפים ורבבות מישראל, לבחורי חמד ובעלי בתים, זקנים עם נערים, אני רואה אותן מיוסדים וחזקים על ידי אבות ואמהות, כי על ידי שהיתה אמינו עוזרת ומסייעת בעדו, הצליח דרכו ללמוד וללמד ולהרביץ תורה בישראל, ועל כן בודאי חלק כחלק יאכלו, ויש לה שותפות בעבודת הקודש אשר לאבינו זללה"ה, ויש לה חלק בהרבצת תורה ויראת שמים לעדת ה'.

כתיב (משלי יב ד) אשת חיל עטרת בעלה, היא היתה פאר ועטרה אצל אבא מארי זללה"ה, שהעריצה והחשיבה עד מאד, ודיבר בשבח מעשיה ומדותיה הטובים, ואף היא לעומתו עמדה במסירות נאמנה להשגיח על בריאות גופו הטהור, ועל ידה זכה אאמו"ר זללה"ה לזקנה ושיבה טובה.

\*

אמינו היקרה, נפלה עטרת ראשיו, טייערע מאמע ס'איז געקומען די צייט מ'דארף זיך געזעגענען, אוי מאמע, דו ווייסט דאך דעם אמת, כי בכל משך השנים עבדתי בכל כוחי לקיים מצות כיבוד אב ואם עד שידי מגעת, ובכל כוחי התאמצתי תמיד לעשות רצונכם בלבב שלם, אמנם כבר אמרו חז"ל (קידושין לא:): שאין מי שיוכל לצאת ידי חובתו במצות כיבוד אב ואם בשלימות, ועל כן הנני מבקש ממך סליחה ומחילה, 'מאמע, זיי מיר מוחל'.

אמי מורתי, כאשר את עולה לעולם האמת, הלא תראי בעיניך את כל האמת, הלא תראי את כל היסורים והעגמות נפש אשר עברו עלי במשך עשר השנים, אשר נעלו את הדלת בעדי ולא הניחוני לבא אליכם, הלא בכל לבבי רציתי לבא אל ביתכם כדרכי מימים ימימה.

לעת כזאת כאשר נשמתך עולה למעלה לעולם העליון, בודאי תפגשי את הור"ך הקדושים אשר נעקדו על קידוש השם, וסיפרה אמינו ע"ה כי בעת שהגיעה לאושוויץ ביחד עם הוריה ה"ד, כאשר נפרד ממנה אביה, אמר לה שתזכה להנצל ממות לחיים, והזהירה להנשא עם בן זוגה הראוי לה, להעמיד דורות ישרים לתפארת אבותינו הקדושים. ועתה כאשר את הולכת בדרך כל הארץ, זכית למלא רצון אביך ז"ל, ונשאר אחריך דור ישרים יבורך, בנים ובני בנים בני שלשים ובני רבעים ובני חמשים, עוסקים בתורה ובמצות, לומדי תורה ומרביצי תורה, יראי ה' וחושבי שמו ההולכים בדרך הטובה והישרה.

הנך יפה בעולם הזה, כאשר היית בעולם הזה התפללת תמיד בעד בניך ובני בניך, הנך יפה בעולם הבא, כאשר את עולה לעולם העליון יש לך כח התפלה ביתר שאת, אנא אמינו היקרה, בודאי תפגשי את אבא מארי זללה"ה, עמדי נא חלי נא, תעוררי רחמים עלינו ביחד עם אבינו הגה"ק זללה"ה, היי נא מליצה ישרה בעדינו ובעד כל משפחתינו, שנזכה להוושע בכל מילי דמיטב, ונזכה להנצל מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, ונזכה תמיד לבשר בשורות טובות ישועות ונחמות, עדי יעזור השי"ת ונזכה ליעוד הנבואה (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים, והימים האלו יתהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.